

ben del izobraževanja se nanaša na preventivne ukrepe, s katerimi lahko zmanjšamo možnost pojava bolezni.

Ker gre pri hudi gnilobi za zelo kužen material, je možno izobraževanje samo s pomočjo slikovnega materiala. Satov z okuženo zalego ne moremo uporabiti kot učni pripomoček pa tudi ogled satja v okuženem čebelnjaku ni možen. Slikovni material, s katerim razpolagamo, nam omogoča, da dovolj nazorno pokažemo klinične znake bolezni. Poznavanje teh je ključno pri zgodnjem odkrivanju bolezni. Ker za zdaj po predavanju ni preverjanja znanja, je treba

predavanja s to tematiko večkrat ponoviti, tako da lahko vsi udeleženci predstavljeno snov zares usvojijo. **Zato priporočamo, da bi vsako čebelarско društvo vsaj vsakih nekaj let organiziralo predavanje prav na temo hude gnilobe čebelje zalege.** Odprto ostaja vprašanje, kako pritegniti na predavanja tiste čebelarje, ki se predavanj nikoli ne udeležijo. **Z udeležbo na izobraževanjih, s poznavanjem problematike ter odgovornim ravnanjem pri delu s čebelami bomo lahko v prihodnje pojavnost hude gnilobe v Sloveniji še zmanjšali.**

Huda gniloba čebelje zalege v Sloveniji

Dr. Metka Pislak Ocepek in Lucija Žvokelj

Inštitut za patologijo, divjad, ribe in čebele, Univerza v Ljubljani, Veterinarska fakulteta

metka.pislak@vf.uni-lj.si, lucija.zvokelj@vf.uni-lj.si

Hudo gnilobo čebelje zalege v Sloveniji zatiramo po zakonu, na osnovi Pravilnika o ukrepih za ugotavljanje, zatiranje, obveščanje in preprečevanje hude gnilobe čebelje zalege (*Pestis apium*) (Ur. l. RS, 119/2006). Kljub strogim ukrepom ob izbruhu pa bolezen že stoletja ostaja težava v čebelarstvu ne le pri nas, ampak po vsem svetu.

V Sloveniji vsako leto odkrivamo nova žarišča bolezni. Število žarišč se iz leta v leto spreminja, običajno po letih z večjim številom izbruhov sledijo leta z manjšim številom, kar je posledica pregledov vseh čebeljih družin na območjih z zaporami in sanacij žarišč bolezni. Z Grafa 1 je razvidno število žarišč v posameznem letu v Sloveniji. Kot lahko ugotovimo, je število zabeleženih izbruhov bolezni v zadnjih nekaj letih manjše v primerjavi s preteklim obdobjem, je pa pogostejše na območjih zapore zajetih veliko večje število čebelnjakov. Tako ni nobena redkost kužni krog z več kot 50 čebelnjaki v polmeru treh kilometrov. Ob veliki gostoti čebelnjakov je prenos bolezni hitrejši, saj so čebele iz različnih čebelnjakov na takem območju v stalnem medsebojnem stiku in vse skupaj deluje kot en sam čebelnjak. Če ob tem še upoštevamo, da vsi ti čebelarji opravljajo čebelarstva opravila, kot so krmljenje, zdravljenje, premiki čebeljih družin in podobno, časovno ločeno med seboj, je jasno, da so taka območja visoko tvegana za prenos povzročiteljev bolezni iz čebelnjaka v čebelnjak.

Poleg velike gostote čebelnjakov na nekaterih območjih so v Sloveniji velik problem pri prenosu hude gnilobe tudi čebelnjaki s propadajočimi in odmrliimi čebeljimi družinami, če čebelar ne poskrbi za čebele oziroma sprazni in

razkuži panjev. Čebele iz okoliških čebelnjakov tak položaj takoj izkoristijo za ropanje in ob tem v svoje panje poleg medu odnesejo še morebitne spore hude gnilobe, varoje, spore noseme in drugo.

Težavo predstavljajo tudi neregistrirani čebelnjaki. Čebele iz takih čebelnjakov so ravno tako del skupnega okolja, lahko ropajo sosednje čebelnjake, lahko so same vir okužbe, a se ob pregledih in sanaciji kužnih krogov lahko spregledajo. Če jih veterinar slučajno najde ali pa nanje opozori kak drug čebelar, jih vključimo v pregled, sicer ostanejo nepregledani. **Zelo pomembno je, da so vse čebelje družine vpisane v Register čebelnjakov, da se lahko učinkovito ukrepa v primeru izbruha bolezni, še posebej kadar gre za bolezen in škodljivce, ki v Sloveniji še niso prisotni, kot je na primer mali panjski hrošč.** Zato je nujno, da vsak, ki opazi neregistriran čebelnjak v svoji sosesčini, dobronamerno opozori čebelarja na registracijo ali obvesti čebelarско društvo, da pomaga. V skrajnem primeru se poda prijava pristojnemu organu.

Ob izbruhu bolezni se v polmeru treh kilometrov okrog žarišča prepove premik čebel in opreme, dokler niso pregledane vse čebelje družine znotraj zapore in je kontrolni pregled žarišča, ki se opravi najmanj 30 dni po opravljeni sanaciji, negativen. Pogosto pa se zapora zavleče zaradi novo odkritih primerov bolezni in če je žarišče odkrito jeseni in pregledi niso več mogoči. Vse skupaj pa lahko traja dalj časa tudi, če čebelarji ne sodelujejo z veterinarjem in se ne odzovejo na poziv k pregledu čebeljih družin, kljub zapori prevažajo družine izven in na območje, kjer veljajo ukrepi zaradi hude gnilobe, je na terenu več neregistriranih čebelnjakov ali je na stojiščih bistveno več čebel, kot je navedeno v registru. Na VF NVI namreč organiziramo delo

O pomenu Registra čebelnjakov si več preberite v članku »Registracija čebelnjakov« Aleša Bozovičarja v SČ 3/2017, str. 73–74).

Graf 1: Število izbruhov hude gnilobe čebelje zalege od leta 2000 do 2017 po podatkih VF NVI (opomba: zaradi različnega načina zbiranja podatkov je pri številu izbruhov možno manjše odstopanje)

tako, da si veterinarji iz različnih regij med seboj priskočimo na pomoč, če ugotovimo, da bo to potrebno, primerov, ki so omenjeni, pa ne moremo vnaprej predvideti. Obdobje zapore pa se podaljša tudi, če se sanacija žarišča ne izvede v čim krajšem času ali če je kontrolni pregled pozitiven.

Da bi sanacija žarišča in območja v primeru izbruha hude gnilobe potekala čim hitreje, je zato nujno, da se čebelarji odzovejo na pregled čebeljih družin, pripravijo vse potrebno za čim hitrejši pregled in, če sami fizično niso sposobni od-

pirati panjev in vsakega sata z zalego pokazati veterinarju, da si priskrbijo pomoč. Prav tako je potrebno, da čebelar, pri katerem je bila ugotovljena huda gniloba, opravi temeljito sanacijo po navodilih veterinarja VF NVI in uradnega veterinarja UVHVVR, da se bolezen ne bi ponavljala. Predvsem pa je nujno, da prav vsak čebelar pozna in prepozna zgodnje znake bolezni in bolezen takoj prijavi veterinarski službi.

Čeprav je s sanacijo hude gnilobe veliko nevšečnosti, pa izkušnje kažejo, da smo z doslednim izvajanjem obveznih navodil uspešni. Zavedati se moramo, da je v celotni EU huda gniloba obvezno prijavljiva bolezen, ki se zatira po zakonu. Bolezni, ki so obvezno prijavljive in za katere ob pojavu veljajo tako strogi ukrepi, so vedno bolezni, ki v panogi povzročajo veliko ekonomsko in gospodarsko škodo. Tudi v mednarodni trgovini lahko sodelujemo le, če imamo bolezen pod nadzorom in lahko za posamezno čebelarstvo zagotavljamo, da ni na območju, kjer veljajo ukrepi zaradi hude gnilobe. **Uspešnejši smo pri sanacijah, manj novih žarišč je možnih in manj ovir imamo pri čebelarjenju. Ni treba posebej poudarjati, da tudi tako dokazujemo, da smo dežela odličnih čebelarjev.**

Dobra praksa obvladovanja hude gnilobe

Janez Gregori, prof. biol.

janez.gregori@gmail.com

Stisnilo me je v želodcu, ko sem sredi septembra 2014 dobil obvestilo, da je bil na območju ČD Kranjska Gora odkrit primer hude gnilobe. Kar čebelarji pomnimo in kar smo se v preteklosti pogovarjali s svojimi čebelarskimi predniki, se kaj takega še ni primerilo. Ni bilo časa za jadikovanje, treba je bilo takoj ukrepati.

Čebelar iz Mojstrane, ki je posumil, da je z zalego nekaj narobe, je takoj poklical veterinarjo VF NVI, ki je vzela vzorec, sum bolezni pa je bil potrjen. Takoj, 19. septembra, se je sestal upravni odbor društva in naredili smo operativni načrt, ki smo ga posredovali veterinarji. 26. septembra smo sklicali članski sestanek in vse člane seznanili s pojavom bolezni in operativnim načrtom. Obenem smo jim prikazali filme, ki obravnavajo hudo gnilobo. Bistvo operativnega načrta je bilo, da vsak čebelar v svojih čebeljih družinah natančno pregleda zalego in prepreči ropanje čebel. Vsak sum na bolezen mora takoj prijaviti na VF NVI. Določeni člani našega društva smo pomagali pri organizaciji veterinarjskih pregledov vseh čebeljih družin v kužnem krogu (v trikilometrskem polmeru od čebeljnaka z

ugotovljeno boleznijo) skladno z odločbo, ki smo jo prejeli z UVHVVR. Pri pregledih je veterinarja ugotovila še eno okuženo družino na Ravneh nad Dovjim. Obbolele družine so bile, po nalogu inšpektorja, takoj uničene, panji in orodje pa temeljito razkuženi.

Takoj po ugotovljeni bolezni smo še pospešili ozaveščanje članov čebelarskega društva glede zdravstvenega varstva, s poudarkom na hudi gnilobi. Vsem čebelarjem, ki imajo čebele na območju ČD Kranjska Gora (ki se pokriva z območjem občine Kranjska Gora), smo poslali naslednji dopis, ki sva ga skupaj pripravila z našim članom Milanom Megličem:

Huda gniloba čebelje zalege

Huda gniloba je bolezen čebelje zalege, ki lahko doleti tudi najskrbnejšega čebelarja. Za njeno zdravljenje ni nobenega zdravila. Prenašalec spor hude gnilobe so čebele in čebelar. Prenašajo se, na primer, z ropanjem, ko lahko čebele prinesejo povzročitelja tudi iz več kilometrov oddaljenega okuženega čebeljnaka, z naletom čebel, pobeglimi roji, z nakupom starih panjev, opreme ali orodja z nekoč okuženega območja, s krmljenjem z medom, ki vsebuje spore hude gnilobe, itd. Po obstoječi zakonodaji vsak čebelar sam odgovarja, ali so njegove čebele družine zdrave. Zato se mora vsakdo naučiti prepoznati spremembe na zalegi, ki bi lahko bile tudi bolezen huda gniloba.

Huda gniloba je bolezen čebelje zalege, ki se mora zatirati po zakonu.